

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original article

การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายในการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลอาจสามารถ อำเภोजังหวัดร้อยเอ็ด

ศรัณรัตน์ ศิลปศึกษา ส.ม. (การบริหารสาธารณสุข)*

ผ่องพรรณ มุริกันนท์ ร.ป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)**

* โรงพยาบาลอาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

** กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลอาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

วันรับ:	13 ธ.ค. 2560
วันแก้ไข:	20 มี.ค. 2561
วันตอบรับ:	31 มี.ค. 2561

บทคัดย่อ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย ศึกษาในประชากรเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถทั้ง 5 หมู่บ้าน 1,236 หลังคาเรือน การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาบริบทและสถานการณ์ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ระยะที่ 2 คัดเลือกข้อมูลแก่ชุมชนและภาคีเครือข่าย จัดทำแผนงาน/โครงการแก้ไขปัญหา และดำเนินการตามแผน และระยะที่ 3 ติดตามประเมินผล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสถิติเชิงพรรณนา ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม 2558 - เมษายน 2560 ผลการวิจัยพบว่า ชยะในเขตเทศบาลฯ มีประมาณวันละ 5 ตัน มีพนักงานจัดเก็บขยะ 8 คน รถขยะ 2 คันและออกจัดเก็บขยะทุกวัน ซึ่งขยะทิ้งลงถังไม่มีการคัดแยกก่อนทิ้ง ส่งผลให้ปริมาณขยะที่ถูกนำไปกำจัดที่บ่อขยะมากจนล้นหลุมฝังกลบ ต้องมีการกำจัดโดยการเผา ซึ่งทำให้ควันและฝุ่นละอองจากการเผาขยะส่งกลิ่นรบกวนประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง และมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการจัดการขยะ หลังการคัดเลือก ชุมชนและภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหาโดยดำเนินโครงการธนาคารขยะและขยายพื้นที่ครอบคลุมทั้ง 5 หมู่บ้าน ทำน้ำหมักชีวภาพ มีนโยบายหมู่บ้านปลอดขยะ มีการประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุเหลือใช้ โครงการจัดการขยะอันตรายในชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน จากการประเมินผลพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนคือประชาชนทุกครัวเรือนมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง มีการดำเนินงานธนาคารขยะอย่างต่อเนื่อง รายได้จากการขายขยะนำมาจัดสวัสดิการแก่คนในชุมชน ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น หมู่บ้านเป็นแหล่งศึกษาดูงานการจัดการขยะ ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับมาก เทศบาลฯ ได้รับการรับรองคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อม (EHA) ด้านการจัดการมูลฝอยทั่วไป สรุปและข้อเสนอแนะ ประชาชนมีความตระหนักถึงปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนและต้องการที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง ส่งผลให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ: ขยะมูลฝอย, การมีส่วนร่วม, ภาคีเครือข่าย

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีความทัดเทียมกับนานาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ ส่งผลให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น ซึ่งการจัดการขยะมูลฝอยยังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยทั้งในเขตชุมชนและท้องถิ่นทุกระดับ ทั้งนี้จากการขยายตัวของชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการขยายตัวทางธุรกิจด้านต่างๆ โดยในปี พ.ศ.2553 ปริมาณขยะมูลฝอยที่รวบรวมได้ทั่วประเทศประมาณ 15.2 ล้านตัน หรือประมาณวันละ 41,532 ตัน โดยในเขตกรุงเทพมหานครมีปริมาณขยะวันละ 8,776 ตัน คิดเป็นร้อยละ 21.0 ของปริมาณขยะทั้งหมด เขตเทศบาลเมืองและเมืองพัทยาประมาณวันละ 16,620 ตัน คิดเป็นร้อยละ 40.0 ของปริมาณขยะทั้งหมด ส่วนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมีประมาณวันละ 16,146 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 39.0 ของปริมาณขยะทั้งหมด เมื่อเทียบกับปี 2552 พบว่าปริมาณขยะทั่วประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.3 (ประมาณ 0.1 ล้านตัน) โดยในเขตเทศบาลมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.5 ในขณะที่ในเขตกรุงเทพมหานครและเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมีปริมาณขยะมูลฝอยลดลงร้อยละ 0.8 และ 0.4 ตามลำดับ เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลหลายแห่งยกระดับขึ้นเป็นเทศบาล จึงทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลดลงและส่งผลกระทบต่อปริมาณขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลมีปริมาณเพิ่มขึ้น⁽¹⁾

จังหวัดร้อยเอ็ดประกอบด้วย 20 อำเภอ มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 203 แห่ง แบ่งเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 1 แห่ง เทศบาลเมืองจำนวน 1 แห่ง เทศบาลตำบลจำนวน 16 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 185 แห่ง ซึ่งเทศบาลทุกแห่งมีระบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยการจัดหาภาชนะรองรับขยะมูลฝอยจากครัวเรือน และมีรถขยะของเทศบาลออกให้บริการเก็บขยะจากชุมชน สำหรับวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลส่วนใหญ่จะมีวิธีการที่คล้ายคลึงกันคือ การกองบนพื้น การเผา การขุดหลุมแล้วฝังและไถกลบเป็น

ครั้งคราว โดยปริมาณขยะเกิดขึ้นวันละ 1,560.5 ตัน/วัน ปริมาณขยะที่เก็บรวบรวม 389.8 ตัน/วัน ปริมาณขยะที่เก็บขนได้ร้อยละ 96.8 กำจัดถูกต้อง 6.1 ตัน/วัน ขยะรีไซเคิล 90.4 ตัน/วัน ปริมาณขยะมูลฝอยสะสม 91,979.3 ตัน โดยอัตราการผลิตขยะมูลฝอย 0.7 กิโลกรัม/คน/วัน และจังหวัดร้อยเอ็ดถูกจัดลำดับให้เป็นจังหวัดที่มีความสกปรกที่สุดลำดับที่ 15 ของประเทศ สาเหตุเนื่องจากจังหวัดร้อยเอ็ดไม่มีระบบการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล⁽²⁾

อำเภออาจสามารถ ประกอบด้วย 10 ตำบล 138 หมู่บ้าน 18,319 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 74,322 คน มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 11 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบล 9 แห่ง เทศบาลตำบล 2 แห่ง ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งมีระบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยการจัดหาภาชนะรองรับขยะมูลฝอยจากครัวเรือน และมีรถขยะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นออกให้บริการเก็บขยะจากชุมชน กำจัดโดยวิธีการเผาและฝังกลบ โดยอำเภออาจสามารถมีปริมาณขยะ 68.5 ตัน/วัน เก็บขนไปกำจัด 3.3 ตัน/วัน ขยะรีไซเคิล 0.7 ตัน/วัน กำจัดไม่ถูกต้อง 67.6 ตัน/วัน ขยะตกค้าง 67.6 ตัน/วัน และมีปริมาณขยะสะสม 5,475.4 ตัน⁽²⁾

ตำบลอาจสามารถ ประกอบด้วย 17 หมู่บ้าน 2,477 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 11,594 คน มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 2 แห่ง คือเทศบาลตำบลอาจสามารถ และองค์การบริหารส่วนตำบลอาจสามารถ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลอาจสามารถดูแลรับผิดชอบ 12 หมู่บ้าน 1,241 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 6,891 คน ส่วนเทศบาลตำบลอาจสามารถดูแลรับผิดชอบ 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1,7,12,13 และหมู่ 15 รวม 1,236 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 4,703 คน ซึ่งเขตเทศบาลฯ เป็นตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่สำคัญต่างๆ ในอำเภออาจสามารถ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน ที่ว่าการอำเภอ สถานีตำรวจ ธนาคารพาณิชย์ ตลาดสด ร้านสะดวกซื้อ และร้านค้าต่างๆ เป็นต้น สถานที่เหล่านี้เป็นแหล่งผลิต

ขยะจำนวนมาก โดยพบว่าในแต่ละวันเทศบาลฯ มีจำนวนขยะประมาณ 5 ตัน/วัน และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากประชาชนขาดความตระหนักในการคัดแยกขยะ คิดว่าการจัดการขยะเป็นหน้าที่ของเทศบาลฯ เท่านั้น ทำให้ในแต่ละวันมีขยะล้นถังขยะ ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน และมีสัตว์มาคุ้ยเขี่ย นอกจากนี้เทศบาลมีการกำจัดขยะด้วยวิธีฝังกลบ เนื่องจากปริมาณขยะจำนวนมากจนส่งผลให้ขยะเต็มหลุมฝังกลบ ดังนั้นจึงกำจัดขยะโดยวิธีการเผา 2 ครั้ง/เดือน ซึ่งควันและฝุ่นละอองจากการเผาขยะส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ก่อความรำคาญแก่ประชาชนในเขตเทศบาล จนส่งผลให้ประชาชนส่งหนังสือร้องเรียนเทศบาลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมกลยุทธ์การจัดการขยะชุมชนแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบว่ากลยุทธ์การจัดการขยะชุมชนจะต้องมีการจัดการขยะแบบครบวงจร ประกอบด้วย การคัดแยกขยะ การทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ การบำบัดน้ำเสีย การทำความสะอาดชุมชน ตลาดนัดรีไซเคิล ธนาคารขยะรีไซเคิลในโรงเรียน หน่วยงาน และชุมชน รวมทั้งกลยุทธ์การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เช่น การประกวดโรงเรียนและชุมชนจัดการสิ่งแวดล้อมดีเด่น โครงการเมืองน่าอยู่ และการสร้างจิตสำนึกให้กับแนวร่วม⁽³⁾ และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาของเทศบาลตำบลอาจสามารถ คณะผู้วิจัยจึงร่วมกับแกนนำสุขภาพในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถจัดทำโครงการวิจัยขึ้นเพื่อพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนมีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายในการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอย ผลการพัฒนาระบบ และปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย เทศบาลตำบลอาจสามารถ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) ระยะเวลาในการศึกษาเดือนมกราคม 2558 – เมษายน 2560 โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการขยะของประชาชน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการ เป็นการคืนข้อมูลให้ชุมชนและภาคีเครือข่าย การประชุมหมู่บ้าน จัดทำแผนงาน/โครงการ และดำเนินการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ระยะที่ 3 ระยะติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

ประชากรที่ศึกษา

ทำการศึกษาในประชากรเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถทั้ง 5 หมู่บ้าน 1,236 หลังคาเรือน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในกลุ่มผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 8 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 15 คน เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลอาจสามารถ ได้แก่ ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม พนักงานเก็บขยะ และพนักงานคัดแยกขยะ จำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลอาจสามารถ ได้แก่ นักวิชาการสาธารณสุขพยาบาลวิชาชีพ และผู้ช่วยเหลือคนไข้ จำนวน 5 คน และประชาชนในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถ จำนวน 15 คน รวม 53 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แนวคำถามสัมภาษณ์เจาะลึกสำหรับเจ้าหน้าที่เทศบาลฯ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล อสม. ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชน แนวทางการสนทนากลุ่มสำหรับกลุ่ม อสม. ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถ แบบตรวจสอบการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบข้อมูลเชิงสามเส้า (data triangulation) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์เนื้อหาเชิงลึกและการตีความ

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาบริบทและสถานการณ์ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน โดยการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ระยะที่ 2 ค้นข้อมูลแก่ชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในชุมชน โดยการประชาคมหมู่บ้านทั้ง 5 หมู่บ้าน นำเสนอสถานการณ์ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน จากนั้นประชุมแกนนำชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้านเพื่อจัดทำแผนงาน/โครงการแก้ไขปัญหาร่วมกัน และดำเนินการตามแผน ระยะที่ 3 ติดตามประเมินผล โดยคณะกรรมการติดตามประเมินผลที่ประกอบด้วยตัวแทนจากทั้ง 5 หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่เทศบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประชุมติดตามประเมินผลการดำเนินงานทุก 3 เดือน และประชุมสรุปผลการดำเนินงานปีละครั้ง

ผลการศึกษา

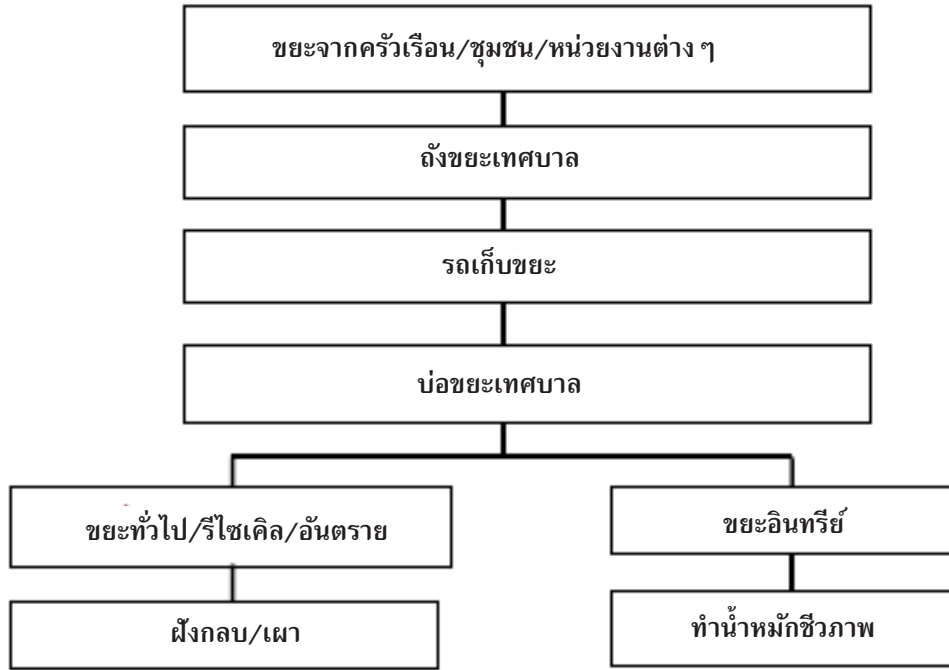
การพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย เทศบาลตำบลอาจสามารถ จากการวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการขยะของชุมชน พบว่า เขตเทศบาลตำบลอาจสามารถซึ่งประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา รับจ้าง และค้าขาย ซึ่งเขตเทศบาลฯ เป็นสังคมชนบทกึ่งเมือง เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น ธนาคารพาณิชย์ โรงพยาบาล โรงเรียน ตลาดสด ร้านสะดวกซื้อ มีร้านค้าและแผงลอยจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีตลาดนัดคลองถมทุกวันจันทร์ พุธ และวันพฤหัสบดี ซึ่งในแต่ละวันมีการผลิตขยะจำนวนมาก โดยแต่ละหลังคาเรือนมีถังขยะรองรับขยะจากครัวเรือน ซึ่งขยะในเขตเทศบาลฯ มีประมาณวันละ 5 ตัน ส่วนใหญ่เป็นขยะทั่วไป ขยะอินทรีย์ และขยะรีไซเคิล ในขณะที่มีพนักงานจัดเก็บขยะเพียง 8 คน มีพนักงานคัดแยกขยะ 2 คน และมีรถขยะจำนวน 2 คัน ออกจัดเก็บขยะทุกวัน วันละ 2 เที่ยว คือ เวลา 06.30-11.00 น. และ 13.00-15.00 น. โดยรถ

จัดเก็บขยะจะแบ่งออกเป็น 2 เส้นทาง คันที่ 1 ออกจัดเก็บขยะเส้นทางถนนสายหลัก คันที่ 2 ออกจัดเก็บขยะในหมู่บ้านทั้ง 5 หมู่ ซึ่งขยะทิ้งลงถังขยะในแต่ละวันไม่มีการคัดแยกก่อนทิ้ง ส่งผลให้ปริมาณขยะที่ถูกนำไปกำจัดที่บ่อขยะของเทศบาลฯ ซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 3 กิโลเมตร มีปริมาณมากจนล้นหลุมฝังกลบ ดังนั้น ในปี 2558 จึงมีการจัดการขยะโดยการเผา ซึ่งควันและฝุ่นละอองจากการเผาขยะส่งกลิ่นรบกวนประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง นอกจากนี้ยังพบว่าระหว่างปี 2556-2558 มีประชาชนเจ็บป่วยด้วยโรกระบบทางเดินหายใจเพิ่มสูงขึ้นเท่ากับ 58, 62 และ 43 รายตามลำดับ และในปี 2558 มีข้อร้องเรียนเทศบาลตำบลอาจสามารถเรื่องกลิ่นและควันรบกวนประชาชนจากการเผาขยะจำนวน 8 เรื่อง และเรื่องการจัดเก็บขยะจำนวน 21 เรื่อง ระบบการจัดการขยะมูลฝอยก่อนการพัฒนาที่มีรูปแบบดังภาพที่ 1

หลังจากวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาแล้วจึงค้นข้อมูลให้ชุมชนและภาคีเครือข่ายแต่ละหมู่บ้าน โดยการจัดประชุมประกอบด้วย อสม. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และนักวิชาการสาธารณสุขจากโรงพยาบาลอาจสามารถ จากนั้นจึงดำเนินการประชาคมหมู่บ้านทุกแห่งเพื่อให้ประชาชนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน จากการประชาคมพบว่าทั้ง 5 หมู่บ้านจัดลำดับความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาอันดับที่ 1 ที่ต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน หลังจากนั้นเทศบาลฯ จึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนด้านสุขภาพประจำปี 2558 ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย อสม. ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาลจากทั้ง 5 หมู่บ้าน นักวิชาการสาธารณสุขและพยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลอาจสามารถ และคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพเทศบาลตำบลอาจสามารถ แผนงาน/โครงการด้านการจัดการขยะมูลฝอย ปี 2558 ได้แก่

ก) โครงการธนาคารขยะในชุมชน หมู่ 1 และหมู่ 7 เป็นการรณรงค์ให้ทุกครัวเรือนคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ส่วนขยะที่ขายได้ก็นำมาขายให้ธนาคารขยะในหมู่บ้าน

ภาพที่ 1 ระบบการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลอาจสามารถก่อนการพัฒนา



ข)โครงการหน้าบ้านสวย หลังบ้านสวน ในบ้านสะอาด เป็นการรณรงค์ให้ทุกหมู่บ้านดูแลรักษาความสะอาดในครัวเรือนและชุมชน มีการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้อย่างน้อย 5 ชนิด

แผนงาน/โครงการปี 2559 ได้แก่ โครงการธนาคารขยะในชุมชน หมู่ 12, 13 และหมู่ 15 เป็นการขยายพื้นที่ดำเนินการธนาคารขยะในชุมชนให้ครอบคลุมทั้ง 5 หมู่บ้าน โครงการต่อยอดธนาคารขยะหมู่ 1 และหมู่ 7 เป็นการนำขยะมาแปรรูปและเพิ่มมูลค่า เช่น การทำหมวกจากกล่องนมหรือกล่องสุรา สานตะกร้าจากชองกาแพ การทำดอกไม้จันทน์จากเปลือกข้าวโพดและเศษกระดาษ การทำพัดจากกล่องสุรา เป็นต้น นอกจากนี้เทศบาลฯ ยังจัดซื้อเตาเผาขยะที่ถูกต้องได้มาตรฐานตามหลักกรมควบคุมมลพิษซึ่งสามารถเผาขยะได้วันละ 12 ตัน และจัดทำน้ำหมักชีวภาพไว้แจกประชาชน ส่วนโรงพยาบาลอาจสามารถจัดทำโครงการธนาคารขยะในโรงพยาบาล โดยเปิดรับซื้อขายขยะจากทุกแผนกในช่วงบ่ายวันพฤหัสบดีที่ 2 และ 4 ของเดือน และนำขยะมารีไซเคิลใช้ประโยชน์ เช่น นำขวดหรือแก้วพลาสติกมาทำเป็นกระถาง

ปลูกดอกไม้ การรณรงค์ใช้กระดาษรีไซเคิลในทุกแผนกรวมทั้งทำน้ำหมักชีวภาพไว้รดต้นไม้ในโรงพยาบาล และแผนงาน/โครงการปี 2560 ได้แก่ โครงการจัดการขยะอันตรายในชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน โดยจัดหาถังขยะอันตรายไว้หมู่บ้านละ 1 แห่ง จัดกิจกรรมรณรงค์คัดแยกขยะอันตรายในชุมชน เช่น ขยะอันตรายแลกไข่หรือเกลือ-ไอโอดีน เดือนละ 1 ครั้ง และเทศบาลฯ จะออกจัดเก็บขยะอันตรายในชุมชนเพื่อรวบรวมนำส่งไปกำจัดที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด เดือนละ 1 ครั้ง

การติดตามประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลอาจสามารถ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผล ประกอบด้วยนายกเทศมนตรีเป็นประธาน ปลัดเทศบาลฯ ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 5 หมู่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล คณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพเป็นกรรมการ และผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเป็นเลขานุการ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานร่วมกันทุกปี เพื่อถอดบทเรียนการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งผลการดำเนินงานจำแนกเป็นผลลัพธ์

และผลผลิตจากการดำเนินงาน ดังนี้ ผลการประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าในภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมระดับมาก โดยมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุดในด้านร่วมปฏิบัติการและร่วมรับผลประโยชน์ รองลงมาคือด้านร่วมตัดสินใจอยู่ในระดับมาก และด้านร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านผลลัพธ์ ได้แก่

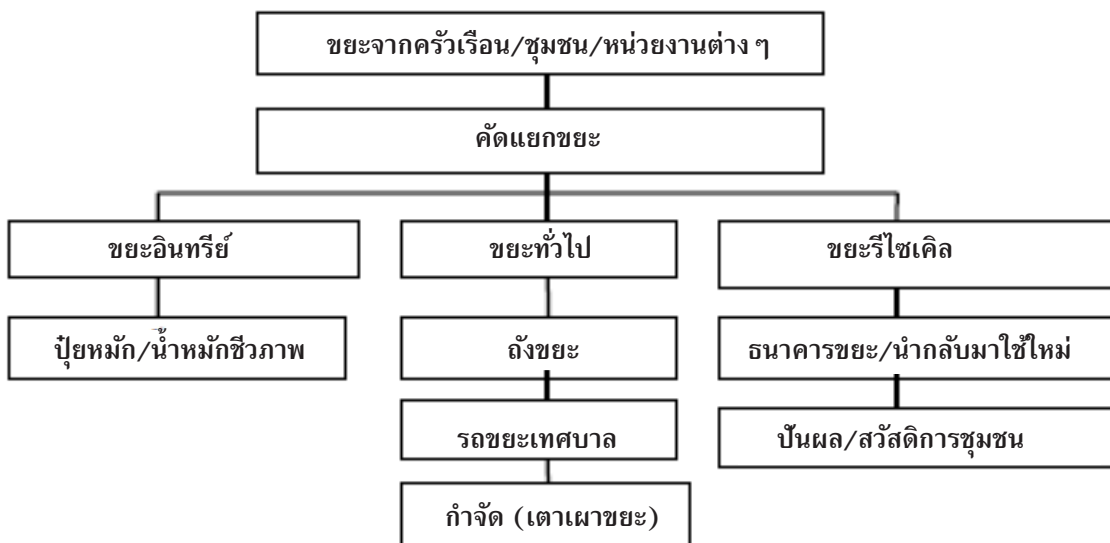
- 1) ประชาชนมีการคัดแยกขยะในครัวเรือนก่อนทิ้งลงถังขยะ ส่งผลให้ปริมาณขยะลดลงเหลือ 3 ตัน/วัน
- 2) ชุมชนสะอาดและน่าอยู่มากขึ้น จากการประเมินโครงการหน้าบ้านสวย หลังบ้านสวน ในบ้านสะอาด พบว่าทุกหมู่บ้านมีความสะอาดและเป็นระเบียบมากขึ้น
- 3) ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายขยะโดยเฉพาะเด็กและผู้สูงอายุ ทุกครัวเรือนมีการคัดแยกขยะไว้สำหรับขายให้ธนาคารขยะในชุมชน
- 4) ประชาชนสุขภาพดีจากการที่ขยะลดลงและมีเตาเผาขยะที่ถูกหลักกรมควบคุมมลพิษทำให้สามารถเผาขยะได้หมดทุกวัน ส่งผลให้จำนวนผู้ป่วยด้วยโรกระบบทางเดินหายใจลดลง โดยปี 2559-2560 จำนวนผู้ป่วยด้วยโรกระบบทางเดินหายใจ

- ลดลงจาก 41 ราย เป็น 32 ราย
- 5) ไม่มีข้อร้องเรียนในเรื่องกลิ่นคับรบกวนจากการเผาขยะและการจัดเก็บขยะของเทศบาลฯ
 - 6) ปริมาณขยะที่เทศบาลฯ จัดเก็บลดลง ส่งผลให้รถขยะออกจัดเก็บขยะวันละ 1 เที่ยว และสามารถเผาขยะได้หมดทุกวัน
 - 7) ครัวเรือนมีการนำขยะอินทรีย์ไปทำน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้ในครัวเรือน และเทศบาลทำน้ำหมักชีวภาพสำหรับแจกประชาชน เพื่อลดการใช้สารเคมีในชุมชน
 - 8) มีระบบการจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลตำบล-อาจสามารถ ดังภาพที่ 2
 - 9) มีระบบการจัดการขยะอันตราย เทศบาลตำบล-อาจสามารถ ดังภาพที่ 3

ด้านผลผลิต ได้แก่

- 1) หมู่บ้านในเขตเทศบาลฯ คือหมู่ 1 และหมู่ 7 เป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านการจัดการขยะ ทั้งในระดับตำบล และระดับอำเภอ
- 2) เทศบาลฯ ได้รับการรับรองคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อม (EHA) ด้านการจัดการมูลฝอยทั่วไป (ปี 2559-2562) และด้านการจัดการมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน

ภาพที่ 2 ระบบการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลอาจสามารถหลังการพัฒนา



ภาพที่ 3 ระบบการจัดการขยะอันตรายเทศบาลตำบลอาจสามารถ



การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น (ปี 2560-2564)

3) มีกองทุนสวัสดิการดูแลคนในชุมชน โดยรายได้จากการขายขยะส่วนหนึ่งจัดเป็นสวัสดิการดูแลคนชุมชน เช่น หมู่ 7 สนับสนุนค่าทำศพรายละ 500 บาท ส่วนหมู่ 1 เป็นกองทุนหมุนเวียนให้คนในชุมชนยืมเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เป็นต้น

4) มีการดำเนินงานธนาคารขยะอย่างต่อเนื่องโดยชุมชนทั้ง 5 ชุมชน

5) นายอำเภอมอบนโยบายการจัดการขยะเป็นวาระระดับอำเภอ ปี 2559 และมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งดำเนินการจัดการขยะในพื้นที่

6) มีการขยายผลการดำเนินงานธนาคารขยะไปตำบลอื่นๆ ในอำเภออาจสามารถ จำนวน 4 องค์การบริหารส่วนตำบล และ 4 โรงเรียน

7) แกนนำสุขภาพในชุมชน เจ้าหน้าที่เทศบาลฯ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานธนาคารขยะทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด

ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลอาจสามารถ ได้แก่

1) บางหมู่บ้านไม่มีโรงเรือนพักขยะ ทำให้ไม่สามารถเก็บขยะที่รับซื้อขายไว้ค้างคืนได้ โดยเฉพาะใน

ฤดูฝน

2) ไม่มีตลาดรับซื้อผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุเหลือใช้ที่ชุมชนผลิตขึ้น

ปัจจัยความสำเร็จ คือ แกนนำสุขภาพในชุมชน ได้แก่ผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัครสาธารณสุขมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาของชุมชน ประชาชนมีความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยและต้องการแก้ไขปัญหา ผู้นำทุกระดับให้ความสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอย ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ทำให้เกิดความมั่นใจ เกิดความภาคภูมิใจ และมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

วิจารณ์

เทศบาลตำบลอาจสามารถเป็นสังคมชนบทที่กิ่งเมืองมีการผลิตขยะจำนวนมากเมื่อเทียบกับอัตราการเกิดขยะมูลฝอยเฉลี่ยของเทศบาลตำบลที่กำหนดไว้ที่ 1.0 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน⁽⁴⁾ โดยขยะในเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถมีประมาณ 5 ตันต่อวัน ในขณะที่มีพนักงานจัดเก็บขยะไม่เพียงพอ ไม่มีการคัดแยกก่อนทิ้ง ส่งผลให้ปริมาณขยะที่ถูกนำไปกำจัดที่บ่อขยะของเทศบาลฯ มีปริมาณมากจนล้นหลุมฝังกลบ สอดคล้องกับการศึกษาการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนเทศบาลตำบลคลองจิก อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระ-

นครศรีอยุธยา ที่พบว่าพนักงานขับรถขยะและพนักงานเก็บขยะต้องเผชิญกับขยะที่ไม่มีการคัดแยกก่อนทิ้งจำนวนมาก ทำให้ต้องเห็นเหนื่อยและบางครั้งอาจได้รับอันตรายจากขยะที่เป็นพิษ⁽⁵⁾ ดังนั้น จึงมีการจัดการขยะโดยการเผา ซึ่งควันและฝุ่นละอองจากการเผาขยะส่งกลิ่นรบกวนประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงเนื่องจากบ่อขยะอยู่ห่างจากชุมชนเพียง 3 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังพบว่า มีประชาชนเจ็บป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าทุกปี ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากประชาชนสูดดมควันและฝุ่นละอองจากการเผาขยะ รวมทั้งมีข้อร้องเรียนเทศบาลฯ เรื่องกลิ่นควันรบกวนประชาชนจากการเผาขยะและการจัดเก็บขยะ หลังจากวิเคราะห์ปัญหาแล้วมีการประชุมหมู่บ้านเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหายขยะมูลฝอยร่วมกันซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชุมชน เห็นได้จากการที่ประชาชนเข้าร่วมประชุมหมู่บ้านมากกว่าร้อยละ 90.0 ของหลังคาเรือนในทุกหมู่บ้าน จากการประชุมพบว่าทั้ง 5 หมู่บ้านจัดลำดับความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยเป็นอันดับ 1 ที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โครงการด้านการจัดการขยะมูลฝอยประกอบด้วยโครงการธนาคารขยะในชุมชนเพื่อเป็นต้นแบบในการจัดการขยะในชุมชน โครงการหน้าบ้านสวย หลังบ้านสวนในบ้านสะอาด โครงการต่อยอดธนาคารขยะ และขยายพื้นที่ดำเนินการธนาคารขยะในชุมชนให้ครอบคลุมทั้ง 5 หมู่บ้าน ปัจจัยสำคัญที่สามารถทำได้คือ ผู้ใหญ่บ้าน อสม. และประชาชนให้ความสำคัญและตระหนักในการจัดการขยะในชุมชน มีการนำขยะมาเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น หมวก ตะกร้า พัด เป็นต้น ส่วนเทศบาลฯ จัดซื้อเตาเผาขยะที่ถูกหลักของกรมควบคุมมลพิษที่มีระบบกำจัดมลพิษทางอากาศทำให้ฝุ่นควันจากการเผาขยะลดลง และทำน้ำหมักชีวภาพไว้แจกประชาชน ส่งผลให้มีการลดการใช้สารเคมีในเกษตรกร ประชาชนบริโภคอาหารที่ไม่มีสารเคมีตกค้าง ในขณะที่โรงพยาบาลอาจสามารถจัดทำโครงการธนาคารขยะ มีการนำขยะมารีไซเคิลใช้ประโยชน์ ธรณรงค์ใช้กระดาษรีไซเคิลในทุกแผนก และทำน้ำหมักชีวภาพไว้รดต้นไม้ในโรงพยาบาล ส่งผลให้ขยะใน

โรงพยาบาลมีปริมาณลดลง

การติดตามประเมินผลพบว่า ทุกโครงการมีคณะกรรมการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานร่วมกันทุกปี ผลลัพธ์คือประชาชนมีการคัดแยกขยะในครัวเรือนก่อนทิ้งลงถังขยะ ส่งผลให้ปริมาณขยะลดลง เนื่องจากขยะที่สามารถขายได้จะมีการแยกใส่ถุงเพื่อเอาไว้อขาย ส่วนขยะอินทรีย์นำมาทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ ดังนั้นขยะที่ทิ้งลงถังขยะส่วนใหญ่จึงเป็นขยะทั่วไป ส่งผลให้ชุมชนสะอาดและน่าอยู่มากขึ้น ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายขยะ โดยเฉพาะเด็กและผู้สูงอายุ จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจลดลงอาจเนื่องมาจากมีเตาเผาขยะที่ถูกหลักและมีระบบกำจัดมลพิษทางอากาศ ทำให้ไม่มีฝุ่นและควันลอยมาสู่ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง ส่งผลให้ไม่มีข้อร้องเรียนในเรื่องกลิ่นควันรบกวนจากการเผาขยะและการจัดเก็บขยะของเทศบาลฯ เนื่องจากขยะที่ทิ้งลงถังขยะเป็นขยะทั่วไปขยะไม่ล้นถัง รถขยะสามารถจัดเก็บขยะได้หมด และเผาขยะได้หมดทุกวัน รวมทั้งมีการนำขยะอินทรีย์ไปทำน้ำหมักชีวภาพใช้ในครัวเรือน และเทศบาลฯ ทำน้ำหมักชีวภาพแจกประชาชน ลดการใช้สารเคมีและลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน มีระบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายในเขตเทศบาลฯ ผลการประเมินระดับการมีส่วนร่วมพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในระดับมาก ทั้งในเรื่องการค้นหาคำปรึกษา ร่วมดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ระดับครัวเรือนจนถึงระดับชุมชนร่วมดำเนินการธนาคารขยะในทุกชั้นตอน สอดคล้องกับการศึกษาของนพพร บุระพันธ์⁽⁶⁾ ที่พบว่าหลังการทดลองผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของศิริศักดิ์ บุญไชยแสน⁽⁷⁾ และสุธิดา สุวรรณ⁽⁸⁾ ที่พบว่าการมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ประชาชนในเทศบาลตำบลอาจสามารถต่างได้รับผลกระทบจากการจัดการขยะมูลฝอยทั้งด้านสุขภาพ การก่อความรำคาญ จึงทำให้ประชาชนมีความตระหนัก

ถึงความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยและต้องการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในระดับมาก นอกจากนี้ยังมีระบบการจัดการขยะอันตราย เทศบาลตำบลอาจสามารถที่เป็นระบบมากขึ้น ส่วนด้านผลผลิตคือ หมู่บ้านในเขตเทศบาล เป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านการจัดการขยะทั้งในระดับตำบลและอำเภอ เนื่องจากผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และนักวิชาการสาธารณสุขโรงพยาบาลอาจสามารถเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการขยะมูลฝอยในระดับอำเภอและจังหวัด ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ สนใจมาศึกษาดูงานในพื้นที่ นอกจากนี้เทศบาลได้รับการรับรองคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อม (EHA) ด้านการจัดการมูล-ฝอยทั่วไป (ปี 2559-2562) เนื่องจากมีระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะตั้งแต่การคัดแยกขยะในครัวเรือน การเก็บการขน และการกำจัดขยะที่ถูกต้อง ด้านการจัดการมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น (ปี 2560-2564) รวมทั้งมีกองทุนสวัสดิการดูแลคนในชุมชน โดยรายได้จากการขายขยะส่วนหนึ่งจะถูกกักไว้เป็นสวัสดิการดูแลคนชุมชน ซึ่งนายอำเภอมอบนโยบายการจัดการขยะเป็นวาระระดับอำเภอ ปี 2559 และมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งดำเนินการจัดการขยะในพื้นที่ ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งในอำเภอมีการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชนและโรงเรียน นอกจากนี้ อสม. เจ้าหน้าที่เทศบาลฯ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาล ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานธนาคารขยะทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ส่งผลให้ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ มีความตระหนักถึงความสำคัญในการคัดแยกขยะ มีระบบการจัดการขยะที่ดี และมีการนำขยะมาใช้ประโยชน์มากขึ้น ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับท้องถิ่นอื่นแล้วพบว่าระบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลอาจสามารถมีการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน ทำให้การ

ดำเนินงานประสบผลสำเร็จ มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลอาจสามารถ คือ บางหมู่บ้านไม่มีโรงเรียนพักขยะ ทำให้ไม่สามารถเก็บขยะที่รับซื้อขายไว้ค้างคืนได้ โดยเฉพาะในฤดูฝน และไม่มีตลาดรับซื้อผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุเหลือใช้ที่ชุมชนผลิตขึ้น ส่วนปัจจัยความสำเร็จ คือ ประชาชนมีความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยและต้องการแก้ไขปัญหาแก่นำสุขภาพมีความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหา ผู้นำทุกระดับให้ความสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งการที่ชุมชนได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง ได้แสดงศักยภาพ โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณ ทำให้เกิดความมั่นใจ มีความภาคภูมิใจ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง สอดคล้องกับการศึกษากลยุทธ์การจัดการขยะชุมชนแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จมาจากความมุ่งมั่นและจริงจังของผู้บริหารระดับสูงในองค์กร การทำงานเป็นทีมที่จริงจังของคณะทำงานที่มาจากหลากหลายหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง⁽³⁾

ข้อเสนอแนะ

1. ควรขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านและโรงเรียนทุกแห่งในระดับตำบลและอำเภอ
2. ควรศึกษาวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้สู่ท้องตลาด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนายกเทศมนตรีตำบลอาจสามารถและคณะ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลอาจสามารถ ผู้ใหญ่บ้าน อสม. และประชาชนเทศบาลตำบลอาจสามารถทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2553. กรุงเทพมหานคร: บีทีเอส เพรส; 2554.
2. สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 12 อุบลราชธานี. รายงานผลการดำเนินงานประจำปี พ.ศ. 2557 สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 12 อุบลราชธานี. อุบลราชธานี: สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 12 อุบลราชธานี; 2557.
3. สุรพงษ์ เล็กสมบูรณ์. กลยุทธ์การจัดการขยะชุมชนแบบประชาชนมีส่วนร่วมของเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มข. 2557;7:125-46.
4. สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ. รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมมลพิษ; 2560.
5. จรรยา ปานพรม. การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือน:เทศบาลตำบลหนองจิก อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา [วิชาการค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; 2554.
6. นพพร บุระพันธ์. การจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลธวัชบุรี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด [วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2553.
7. ศิริศักดิ์ บุญไชยแสน. ความรู้และการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ 2553;3:116-25.
8. สุดธิดา สุวรรณะ. การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชนรัตนวิบูลย์และชุมชนไทยไฮเต็ล อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2543.

Abstract: Community Participation and Network Partners in the Development of Solid Waste Management Systems, Atsamat Municipality, Atsamat District, Roi Et Province

Saranrat Sinlapaksa, M.P.H. (Public Health)*; Phongpun Muriganon, D.P.A. (Public Administration)**

** Atsamat Hospital, Roi Et Province; ** Division of Public Health and the Environment, Atsamat Municipality, Roi Et Province, Thailand*

Journal of Health Science 2019;28:383-93.

The aims of the participatory action research were to develop a solid waste management system with the participation of the community and partners. It was conducted during January 2015 - April 2017 among the study population in 5 villages of Atsamat Municipality, altogether 1,236 households. The Phase 1 assessed the context and situation on solid waste management in the communities; the Phase 2 involved data sharing, workplan development, and implementation of the plan; and followed by the Phase 3, monitoring and evaluation. Data were collected by documents review, in-depth interview, focus group discussion, and participatory and non-participatory observation. Content analysis and descriptive statistics were used for data analysis. It was found that the amount of solid waste in Atsamat Municipality around 5,000 kilogram per day; and was handled daily by 8 garbage collectors with 2 garbage trucks. There was no sorting of the garbage items; and the hugh amount of them were overflowly dumped in waste pond creating the need to burn them. As a result, the nearby communities were overwhelmed with dust and bad smell. After the data sharing which resulted in awareness on the need for proper waste management, the communities and developmental partners had jointly developed a management plan which incorporated the interventions such as the establishment of a recycling gabage bank project, bio-fermented solution, announcement of non-waste village policy, the re-use of wasted materials, management of hazardous waste, and the procurement incinerator by the municipality. Such community movement had initiated significant changes in the people as observed by the sorting of gabage items before disposal, the continuation of garbage bank of which the generated income was utilized for welfare activities. The communitis became study sites on garbage management, and the municipality received a certificate of environmental health accreditation (EHA) in solid waste management. Thus, it would be essential to create public awareness on the problem of solid waste in the community, and initiate their own need to address the problem. At the same time, technical advices from development partners and funding support from local authorities would be necessary to contribute to the successful management of the problem in order to attain continuity and sustainability of the operations.

Keywords: garbage disposal, participation, parties to the network